

Szabó Szende laudációja

Ha sikerül a frissen érettségizett tinédzser elképzelése 1975-ben, akkor nem laudáció, hanem ováció lenne osztályrésze. De milyen esélyekkel is indulhatott abban az időben színművészeti pályára olyasvalaki, aki „csak” néhány tantárgy- és versmondó-verseny díjazottja volt, semmi több.

A világot jelentő deszkákra mégis följutott, ha nem hivatásosként, hát műkedvelőként. Mert a szép magyar beszéd iránti igényt, a közönségnevelő szándékot – szerencsére – egy sikertelen felvételi nem tudta kipusztítani.

1978 óta a Kézdivásárhelyi Művelődési Ház szakirányítója, újabb referense. Nehéz, mozgalmas, de szép esztendőkre tud visszaemlékezni. Mert a kommunista barbarizmus éveiben is tudott kultúrát nyújtani szűkebb pátriájának, Háromszéknek. Amatőr színjátszó csoportja, melynek nemegyszer színésze, rendezője és szervezője volt, számtalanszor fakasztott könyveket, avagy harsány nevetést a nézőközönségből. Ihetett vers-

mondása, bár repertoárjában nem alkalmazkodott a kor udvari költészetéhez, országos díjakat eredményezett.

A palotaforradalom új lehetőségek, de egyben új szituációk elé állította. Hisz mint jól tudjuk, 89 előtt mindenki tenni akart, bár nem nagyon lehetett; 89 után már bármit lehetett, csupán a tenni-akarást, az önzetlen cselekvésvágyt aludt ki. De Szabó Szendét ez sem tudta letörni. Ha éppen nem állt össze a felnőtt csoport, hát gyermekből verbuvált csapatot magának. A nyereség kettős volt: a gyermekek játszottak és tanultak is egyben, továbbá a gyermekszínész és a gyermekközönség őszinteségénél aligha van megkapóbb l'hália házatáján.

Színházigénye nem merült ki ennyiben. Oszlopos tagja a Jászó Egyesületnek, egy éve pedig e fórum elnökeként próbál minden követ megmozgatni annak érdekében, hogy az erdélyi magyar amatőr színjátszás továbbéljen. Ennek legékesebb példája a minden év januárjában a Kézdivásárhely melletti Fortyo-

gófürdőn (immár negyedik éve) megrendezett magyar amatőr színészek és rendezők tanfolyama, melynek lebonyolítása – mindazon segítség mellett, melyet a Kovászna Megye Művelődési Felügyelősége és a Zsámbéki Művelődési Ház nyújt – az ő vállára nehezedik.

Befejezésül, hadd idézzem Szabó Szendét: „Mindig azokhoz tartozónak éreztem magam, akik a színpadot drámai témák, cselekvő színhelynek tekintik. A színházat azért teremtette az ember, hogy ünneppé varázsolja vele a hétköznapiakat”.

Ezen ünnepi alkalomból azt kívánom, hogy e díj, mely mintegy két évtizedes munkáját honorálja, adjon neki új erőt, további évtizedekre, minél többször tudja ünnepnappá varázsolni a hétköznapiakat. Közönsége és önmaga számára egyaránt.

BOCSÁRDI LÁSZLÓ

U.i. Legnagyobb sajnálatomra betegségem miatt nem vehetek részt a díjkiosztó ünnepségen. Megtisztelő kitüntetésüket szívből köszönöm.

SZABÓ SZENDE

Bács Lajos laudációja

Tegnap este a bukaresti Televízió kettes csatornáján Gustav Mahlernek Ezrek szimfóniája című alkotását vezényelte Bács Lajos. Időszerűbben aligha hangozhatott volna el a mű Bács Lajos tolmácsolásában, mert több mint jelképesen példázta az e pillanatokban Rónai-díjjal kitüntetett muzsikusi egész életének legfőbb célkitűzését: művészetel nevelni az embert, mélyebben érző-gondolkodó lényé formálni a zenekar segítségével, s mindezt a modern tömegnevelés eszközeivel, ország-világ érdeklődőjéhez fordulva az éter hullámain.

Bács Lajos életének, művészetének csúcspontjára jutott: egy emberöltőn keresztül maga formálta-nevelte együttessel tolmácsol egyetemes értékeket a reneszánsztól napjaink művészetéig, Monteverditől Ligeti Györgyig.

Nem valószínű, hogy a

petrillai kisdíák, a petrosényi maturándus, majd a kolozsvári Magyar Művészeti Intézet, illetőleg a moszkvai Csajkovszkij-Konzervatórium hallgatója ilyen formában képzelte el életét, tevékenységét, de egy bizonyos: hitt a zenében. Igaz, váltott néha eszközt – a vonó helyét elfoglalta a karmesteri pálcá, mellyel annyi értéket vitt közelebb kisebb-nagyobb közösségekhez, s végül is ez bizonyult életpályája legfontosabb, legnemesebb „varázsszereként”. Ennek segítségével keltett életre írott-nyomatott kottát itthon és Európa számos országában. Ma, ha visszagondol diákéveire – amint egyik önéletrajzában olvastam – hálásan idézi tanárainak emlékét – többek között Zsurka Péterét, akitől megtanulta uralni a hangszer, Nagy Istvánét, akinek énekarában felfedezte az emberi hang kifejező erejének szé-

Bács Lajos

les skáláját, Jagamas Jánosét, aki megláttatta vele a népzene igaz forrásait, Rónai Antalét, aki megalapozta karmesteri tevékenységét, Nikolaj Anoszov professzo-

rét, akinek osztályában mélyítette el művészi eszközeinek kiaknázását.

Pihenőidejében régi partitúrák titkait fűrészte, megelevenített és modern arculatban vitt közönsége elé Bach-, Monteverdi-alkotásokat, hangszerelt régi erdélyi, németalföldi mesterek darabjaiból – Gabriel Reilich, Daniel Speer, Sartorius, Bakfark Bálint, vagy az erdélyi fejedelmi udvar zeneszerzőjének, Mostó-

nak munkáiból. A régi zene hitelesebb megszólaltatására együttest szervezett Musica Rediviva címen (1968), ennek tolmácsolásában hallhatta a rádió-televízió közönsége Kájoni János táncait – Bács Lajos hangszerelésében.

A szakirodalomban számon tartják szimfonikus változatait magyar népdalra, vagy román kolindamelódiára.

Ha ideje engedte, a karmesteri pálcát tollal váltotta fel és

zenei tanulmányt vetett papírra Bach fúgaművészetéről, vagy kollégájának, Anatol Vierunak V. szimfóniájáról, esetleg a magyar zene történetének hanglemez-sorozatát ismertette.

Kitüntetése alkalmával kívánjuk, hogy gazdag tapasztalatait változatos módon gyümölcsöztesse művelődési életünk gazdagodására.

BENKÓ ANDRÁS

Nisztor Ilona laudációja

Nisztor Ilona 1956. június 21-én született a Bákó megyei Pusztinán. Kisgyermekkorra pásztorokdással és játszadozással telt el. Iskolaköteles korában még egyáltalán nem tudott románul, ugyanis a családban csak magyarul beszéltek. Az iskolában románul kellett tanulnia, ezért az édesanyja induláskor „feltarisznyázta” egy román mondattal: „Doamna învățătoare dați-mi voie afară”. A tanítónőnek sem volt könnyű dolga, mert a pusztinai elsősök közül senki sem tudott egy szót sem románul. A faluban élő egyetlen román családban is magyarul beszéltek. (Azért annak idején a tanítónő is részesülhetett holmi elismerésben, hiszen alapos munkát végzett!) Elsőáldozásra

a páter ugyancsak románul készítette tanítványait, de odahaza a gyerekek magyarul imádkoztak. „...végülis megtanultam olyan jól imádkozni és beszélni románul, hogy kívánjuk a románoknak es” – mondja Nisztor Ilona.

Első népdalénekesi fellépésére egy tanévzáró ünnepségen került sor, ahol Angela Moldovan rádióból tanult dalát énekelte: „Mi-am făcut bundiță nouă”. Ezután, meghívásos alapon a szomszédos falvakban is énekelt román dalokat, mindent nagy sikerrel.

Az iskola igazgatónőjének tanácsára szülei beíratják a Bákói Zeneiskola V. osztályába, ahol 2 éven át oboát tanult. Egészségi okok miatt abba kellett hagynia a hangszer tanulást, de Bákóban 5 éves óvónőképzőt végzett, s az éneklést rendszeresen folytatta. 1977-ben a Megéneklünk, Románia országos döntőjében II. helyet nyert. Kéves ideig egy faluban óvónősködött, ahonnan Onesti-re került az Ansamblul Doina Trotuşului-hoz szólólistának, s Németországban, Svájcban és Franciaországban szerepelhetett. 1988-ban baráti meghívást kapott Magyarországra a karácsonyt megünnepelni. Német Jutka néni által ismert meg egy hanglemezt, amelyben moldvai csángó népdalok voltak. Ezekről a dalokról csak halvány gyermekkori emlékei maradtak, tulajdonképpen nem ismerte őket, amiért sokat szégyenkezett (saját maga előtt). Hazaérve gyors

tanulásba és népdalgyűjtésbe fogott. Dalárdát és táncscoportot szervezett, guzsalyast és régi lakodalmast állított színpadra, amivel többször szerepeltek Magyarországon és Erdélyben.

1995-ben Szatmárnémetiben I. díjat nyert a Hajnal akar lenni népdaléneklési versenyen (Antal Tibor gyimesfelsőlaki énekesrel együtt). A verseny után a Szatmári Friss Újság 1995. június 13-i számában a következőket nyilatkozta Elek György újságíró kérdéseire: „Gyermekkoromtól kezdve énekelek. Sajnos 1990-ig nem ismertem a magyar dalokat. Bár szüleim, amikor lakodalmakból vagy mulatságokból jöttek haza, mindig magyarul énekeltek. Míg kicsi voltam, azt hittem, hogy ez így szokás, ha ittas az ember. 1990-ben rájöttem, hogy az ittas ember mondja ki az igazat. Szüleim nem tudták elfeledni magyarságukat.

1977-ben végeztem az óvónőképzőt. '90-ig román nyelven tanítottam. Miután megértettem sorsomat, megtudtam, hogy ki vagyok, önszorgalomból megtanultam írni-olvasni magyarul, és indítottam egy magyar nyelvű óvodát. Jelenleg Pusztina faluban tanítok magyarul; tánc- és énekkart vezetek gyermekeknek és felnőtteknek, közben magam is énekelek és gyűjtöm a még élő csángó népdalokat. Úgy érzem megmaradásunk csak akkor biztosított, ha gyermekeinket magyarnak neveljük.”

1996 júniusában kazettája jelent meg Moldvai csángó népdalok címmel. Következő kazettáján vallásos énekeket szeretne közreadni. Kísérje Isten áldása minden lépését!

Nisztor Ilona

Művelődés

KÖZMŰVELŐDÉSI
FOLYÓIRAT

A szerkesztőség
munkatársai:

DÁVID K. ZOLTÁN

GÁBOR DÉNES

(főszerkesztő-helyettes)

GAGYI JÓZSEF

GÁSPÁR ATTILA

JAKAB LÓRINC

KAJTÁR ANNAMÁRIA

R. LÁSZLÓ FERENC

(felelős szerkesztő)

MURAD BETTY

(titkárnő)

SZABÓ ZSOLT

(főszerkesztő)

SZATMÁRI LÁSZLÓ

SZEKERES ATTILA

A Művelődés Egyesület

– elnöke Winter Péter –
köszönettel fogad a lap fenn-
maradását célzó támogatásokat
a Banca Transilvania S. A. –
Cluj 41.01.90.101.5.7632-es
bankszámlaszámon

Postacím:

3400 Cluj-Napoca P-ța Unirii

Nr. 11., ap.7 C.P. 201

Tel./Fax.: 064/191267

E-mail: szerk@muv.com.

soros cj.ro

Külföldi előfizetéseket

felvesz a RODIPET S.A.,

P-ța Presei Libere nr. 1, sect.

1., București, PO-BOX 33-

57, telex: 11995 vagy 11034,

fax 016/185673.

Megjelenik a Román Műve-
lődésügyi Minisztérium tá-
mogatásával

ISSN-1221-8693

Készült a kolozsvári
Gloria Nyomdában
Megrendelés száma:
573/1996

Tartalom

EMKE-díjak, 1996	1
Guttman Mihály: Kovács András laudációja	2
Angi István: Kelemen Antal laudációja	2
Pozsony Ferenc: Németh Ildikó laudációja	3
Szalay Zoltán: András Mihály laudációja	4
Kötő József: Beder Tibor laudációja	5
Kántor Lajos: Szabó Zsolt laudációja	5
Csép Sándor: Kovács Ferenc laudációja	6
Balogh Ferenc: Molnár István laudációja	6
Cs. Erdős Tibor: Gheorghide Mária laudációja	7
Korondi Jenő: Gergely István laudációja	8
Páll Árpád: Hunyadi László laudációja	8
Visky András: Tompa Miklós laudációja	9
Simon Gábor: Hary Béla laudációja	10
Sebestyén Mihály: Fülöp Géza laudációja	10
Bandi Dezső: Ráduly József és a kézdivásárhelyi Csiporka Játzóház laudációja	11
Márkos Ervin: Forrai Tibor laudációja	12
Bocsárdi László: Szabó Szende laudációja	13
Benkő András: Bács Lajos laudációja	13
Fejér Kálmán: Nisztor Ilona laudációja	14
Gál Alajos: Geréd Vilmos laudációja	15
Winter Péter: A Zazar-parti Barbizon	16
Tímár Árpád: A nagybányaiak első, 1897-es kiállításának fogadtatása	17
Sümei György: A nagybányai művésztelep: modell?	22
Csorba Géza: A Nagybánya-kép száz éve	24
Murádin Jenő: Rögtönzött kiállítás	29
Fancsali János: Hollósy Simon – a muzsikus	32
Dancs Rózsa: Torontói képzőművész, nagybányai örökséggel	34
G. D.: Könyvtárostalálkozók itthon és határainkon túl	35
Kovács-Bányai Réka – Imre Magda – Jári Kinga: A Gróf Mikó Imre Közkönyvtár és olvasói	35
Kiss Jenő: A romániai magyarság könyvtári ellátásáról	37
Zaharia Etelka: Könyvtárosképzés Erdélyben	38
Gábor Dénes: Palinódia a romániai magyar könyvtárosképzés szakfolyóiratáról	39
Szabó Zsolt: Kis magyar művelődéstörténet avagy a Művelődés rövid története	41
Csabáné Muzsnay Enikő: A határon túli magyar könyvkiadás támogatása	43
Szatmári László: A közösségi művészet forrásvidékein (2.) Debreczeni László itineráriuma	44

E lapszámunkat
nagybányai mű-
vészek munkái-
val illusztráltuk

Iványi
Grünwald Béla:
Lányok a Lápos
partján

A Művelődés megrendelhető minden postahivatalnál. Sorszámunk a sajtókatalógusban: 4067. A Könyvesház sorszáma: 7055. Előfizetőknek egy negyedévre 1800 lej, egy szám ára 600 lej. Magyarországon előfizethető a Könyvtárellátó útján (1391 Budapest Váci út 19. p. f. 204) egy szám ára 50 Ft. Megvásárolható, illetve előjegyezhető a Művelődés és a Könyvesház az alábbi helységeken:

KOLOZSVÁR: a szerkesztőségben (utánvétellel régebbi számok is); előfizethető az Apex lapterjesztőnél (Micu-Klein 7); Egyetemi Könyvesbolt; EME; RODIPET; Mikó Könyvtár; Röser Antikvárium;
DÉS: RÉS-CLUB;
TORDA: RMDSZ, Vásárhelyi Géza Könyvtár;
SZAMOSÚJVÁR: RMDSZ;
ARAD: Tulipán Kft.;
BESZTERCE: RMDSZ;
NAGYVÁRAD: Bihari Napló Lapterjesztő Vállalat (Stadionului u. 25. sz.); TRIAS Kft;
MARGITTA: RMDSZ;
NAGYSZALONTA: Arany János Művelődési Egyesület;
BRASSÓ: Könyvvásár (Brassói Lapok) Sadoveanu utca 3. sz.; Áprily Lajos Líceum (Pásztori Klára);
FOGARAS: unitárius parókia;
KŐHALOM: református parókia;
NAGYENYED: Bethlen Gábor Líceum; református esperesi hivatal;
CSÍKSZEREDA: Márton Áron Gimnázium; LUXED Kft.; CORVINA Könyvesház;
CSÍKSZENTDOMOKOS: Általános Iskola;
GYERGYÓALFALU: Könyvtár;
GYERGYÓSZENTMIKLÓS: Ambrus András, Kossuth u. 54. sz.; Csata Margit; Salamon Ernő Líceum (Garda Dezső);
HOMORÓDSZENTPÁL: Forrai Tibor;
MADÉFALVA: református parókia;
PARAJD: Líceum;
SZÉKELYUDVARHELY: Benedek Elek Tanítóképző és Tamási Áron Gimnázium;
SZÉKELYKERESZTÚR: Múzeum;
DÉVA: RMDSZ;
SEPSISZENTGYÖRGY: BOJTÁR kft; Csíkos Júlia; FŐCZE Kft; Székely Nemzeti Múzeum;
BARÓT: Városi Művelődési Otthon;
KÉZDIVÁSÁRHELY: Bod Péter Tanítóképző;
KOVÁSZNA: Kőrösi Csoma Sándor Líceum és Városi Könyvtár;
RESICA: református parókia;
MÁRAMAROSSZIGET: Hollósy Simon Művelődési Egyesület;
MAROSVÁSÁRHELY: RMDSZ; Vártemplom parókiaja; Fazekas Károly lapterjesztő (Ștefan cel Mare tér 20. sz.);
DICSŐSZENTMÁRTON: Sipos Domokos Művelődési Egyesület;
RADNÓT: Általános Iskola;
SEGESVÁR: RMDSZ;
SZÁSZRÉGEN: katolikus plébánia; központi református parókia;
SZATMÁRNÉMETHI: DOMINO Kft; TURUL Kft;
NAGYKÁROLY: Visnyai Csaba;
NAGYSZEBEN: RMDSZ;
MÉDGYES: református parókia;
ZILAH: Szilágy megyei RMDSZ; Tanítóképző
SZILÁGYCSEH: MADISZ;
SZILÁGYSOMLYÓ: Báthory Alapítvány;
TEMESVÁR: Boér Jenő;
BUKAREST: A Petőfi Sándor Közművelődési Egyesület.

Szalay Zoltán, tanár – Brassó * Csabáné Muzsnay Enikő, tanárnő * Csorba Géza, művészettörténész * Fancsali János, muzikológus * Sümei György és Timár Árpád, művészettörténész – Budapest * Márkos Ervin, lelkész – Fogaras * Gál Alajos, lelkész – Gyulafehérvár * Angi István, zeneesztéta * Balogh Ferenc, építőmérnök * Benkő András, zenetörténész * Csépi Sándor, szerkesztő * Cs. Erdős Tibor, grafikus * Guttman Mihály, zenetanár * Imre Magda és Jari Kinga, könyvtáros * Kántor Lajos, műkritikus * Korondi Jenő, szobrász * Kovács-Bányai Réka, könyvtáros * Kötő József, művelődéstörténész * Murádin Jenő, műkritikus * Páll Árpád, színikritikus * Pozsony Ferenc, néprajzos * Simon Gábor, zeneművész * Visky András, dramaturg * Winter Péter, szerkesztő * Zaharia Etelka, könyvtáros – Kolozsvár * Bandi Dezső, iparművész * Sebestyén Mihály, történész – Marosvásárhely * Boczárdi László, rendező * Kiss Jenő, könyvtáros – Sepsiszentgyörgy * Fejér Kálmán, zenetanár – Szatmárnémeti * Dancs Rózsa, tanár – Torontó